

Välkommen

Program

- ✓ Stängsel
- ✓ Inför betessläppet
- ✓ Betets avkastning – djurens behov
- ✓ Betesmodeller
- ✓ Betesplanering
- ✓ Hälsa
- ✓ Tillväxt och slakt
- ✓ Betesvård, naturvård önskade växter

Tänk rätt när du sätter upp stängslet

- Satsa på att få bra hörn; strävor och rejäla stolpar
- Tillräckligt bra kvalitet på materialet
- Fjädring i elstängslet
- Bra jordning
- ”Djuren har mycket mer tid än du att hitta stängselfel”

Elstängsel

- Trådhöjd: 30 + 60 + 90 cm (20+40+80)
- Rovdjursstängsel 20+40+60+90+120 cm
- Trästolpar till permanenta stängsel
- Plaststolpar smidigt till tillfälliga stängsel

Elnät, rulletråd

Fårnät

- Ringlock

- Vindknut

- Självlåsande knut

Olika beteckningar:
90 – 5 – 30
anger höjd i cm – antal horisontella trådar – maskbredd

FS 635 EP = FårStängsel med 6 horisontella trådar 35 tum högt av bästa kvalitet

Betet är billigaste fodret!

- Beta så länge som möjligt per säsong
- Slipper skörda, lagra, utfodra
- Men bete kräver skötsel

Hur många djur kan jag ha per hektar?
OBS! Tveksamt, Grovt riktmärke!

Djurslag	Åkermarksbete		Hagmarksbete	
	För-sommar	Sen-sommar	För-sommar	Sen-sommar
Häst	4	2	2	1
Kviga <1 år	8	4	4	2
Kviga >1 år	4	2	2	1
Tjur ca 1 år	6	3	3	1,5
Stut <1 år	8	4	4	2
Stut >1 år	4	2	2	1
Diko + kalv	3	1,5	1,5	0,75
Tacka+lamm	6	3	3	1,5

Betesåtgång, kg ts, tackor/hektar

	kg ts	vall	naturbete
• Vår-lamm	270	10-15 st	5-6 st
• Sommarlamm	350	8-9 st	4 st
• Höstlamm	450	6-7 st	3 st

Betestyper

Naturbete

Jämn avkastning under säsong
Svårskött
Trivsamt

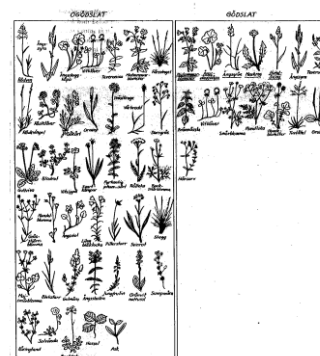
Åkerbete

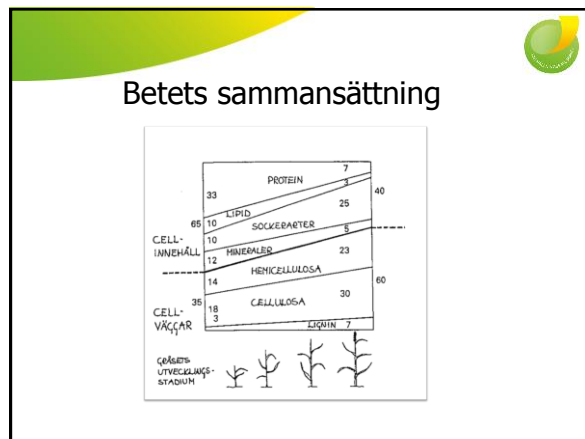
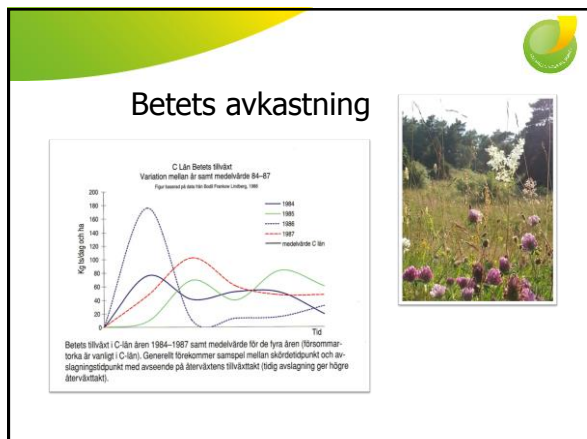

Hög avkastning
Lättskött

Naturbetesmarker

Artrika
Omtyckta av djuren
= Vackra Sverige
Jämn avkastning
EU-stöd
Håll lagom väl betad
Håll öppen
Håll näringsfattig
Hävda
kulturvärden

- ## Betesmodeller
- En fälla hela säsongen – mindre lyckat för fåren och betesmarken men bekvämt för ägaren
  - Rotationsbete – 60 tackor/ha i 3 dagar och byte mellan 7 fällor
  - Förbete – lammen äter det bästa "framför" tackorna
  - Stripbetning – en remsa betas i taget
  - Annan betesteknik – ex naturbeten först, vallbeten sedan

- ## Betesplanering är
- att rätt djur ska beta rätt mark vid rätt tidpunkt för att få önskad tillväxt på djuren och önskad skötsel på betesmarken, oavsett väder.
= EN SVÅR KONST!!!
-

- ## Verktyg för betesplanering
- ♦ Naturbetesmarker = Betesfälla men inte rastfälla/vinterhage
  - ♦ Fällindelning –fåren mer selektiva ju mer de har att välja på – fällindela mera. Småfällor i början, större i slutet av säsongen
  - ♦ Tidpunkt för betessläpp 3-5 cm
  - ♦ Olika djurgrupper, efter parasitkänslighet och näringsbehov
  - ♦ Olika djurarter, årsvis eller växelvis under säsongen
  - ♦ Plan för flytt
  - ♦ Putsa? Direkt när du tagit bort djuren
  - ♦ Vallar = buffert
  - ♦ Uppfödningsmodell
  - ♦ Betesfria år?
-

- ## Planera för slakt vid betäckning?
- När vill du slakta dina lamm?
Vad ska de väga vid slakt?
Hur stort är slaktutbytet?
Hur lång tid behöver de på sig för att växa?
- Exempel: För att kunna få slaktlamm som väger 18 kg slaktad vikt i oktober måste lamm som föds i april växa minst 230 gram per dag om slaktutbytet är 40 %
- Gör en tillväxtplan!
Betäck i tid!
-

Låg beteskonsumtion

- Överbetat
- Glest bete
- Förvuxet bete
- Osmakligt: arter, gödlat, skugga
- Blött
- Dålig hygien: gödsel, mögel
- Dåligt väder
- Avtagande dagslängd

När ska man tillskottsutfodra?

- Betet ger för lite. Väg djur, titta på betet
- Mineral och salt, alltid om du inte ger kraftfoder
- Vatten, alltid
- Vid dåligt väder, blött bete
- Vid sjukdom. Diarré, risk för magont
- Betessläpp på frodiga vallar; hö

Hälsa

- Diarré – parasiter, ohygieniskt foder, för mycket protein
- Hosta – bakterier, virus, damm
- Fästingar – snabbt förlopp på vissa marker
- Gasbrand – snabbt förlopp, går att vaccinera
- Klövproblem – ska åtgärdas och inte lånas eller köpas
- Parasiter – A och O att ha koll för att få bra resultat
- E-vitamin, selen, koppar
- Förgiftning; växter, vatten

Parasiter

- Stora leverflundran – kolla slaktavräkningen
- Stora magmasken – träckprov, avmaskning före släppet
- Övriga – träckprov, avmaskning av lamm på betet

Betesplanera för att bemästra parasiterna
Köp inte på dig parasiter
Stora leverflundran smittar även nötkreatur

Inför betessläppet

- Avmaskade tackor vid behov
- Vaccinerade tackor?
- Parasitfria välkomstbeten för lammen
- Mjuk övergång till bete på vall
- Fungerande stängsel
- Mineraler och saltsten
- Alla djur märkta
- Vattentillgång

Växter som kan ge förgiftning

- Bergsyra, brakved, dån, ek, grässtjärnblomma, harsyra, tussilago, höskallra, johannesört, korsört, kärrfräken, luddtåtel, löktrav, malört, nattskatta, penningört, pilört, plister, renfana, sandlök, sandtrav, sippor, skogsbingel, smörblomma, sommargyllen, stånds, svinmålla, svärdslija, sötväppling, trolldruva, vattenmärke, vildpersilja, violer, åkerfräken, åkermolke, åkersenap, ängsbrämsa, ängssyra och örnbräken.

Oönskade växter

- Rölleka
- Skräppa
- Veketåg
- Åkertistel
- Älgört
- Brännässla
- Hundkåx
- Kardborre
- Maskros
- Revsmörblomma

Valletablering

- Renbestånd
- Skyddsgröda
  - Spannmål
  - Spannmål med ex ärter, åkerböna, vicker
  - Ettårigt rajgräs

Bra vallfoder

- > 35 % ts
- > 11,0 MJ/kg ts
- 120 – 170 g rp/kg ts
- 65 – 75 g AAT/kg ts
- 450 – 530 g NDF/kg ts

Vallfrö

- Beror på vad du ska ha vallen till
- Jordart
- Klimat
- Jordens näringsinnehåll
- Om ekologisk ca 30% klöver/baljväxt

Vallskörd

- När – följ vallprognos.se, ensilage månadsskiftet maj/juni hö före midsommar
- Andraskörd 5- 6 veckor efter förstaskörd

Hushållnings
sällskapet